

BALLAI LÁSZLÓ

Pro urbe et orbe

© COPYRIGHT 2005, BALLAI LÁSZLÓ, MINDEN JOG FENNTARTVA.

ELHANGZOTT 2005. JANUÁR 19-ÉN TAMÁSIBAN A KÖNNYÜ LÁSZLÓ VÁROSI KÖNYVTÁR (7090, TAMÁSI, SZABADSÁG
U.52.) HELYISMERETI TANÁCSKOZÁSÁN.

[HTTP://WWW.TAMASILIB.HU/](http://www.tamasilib.hu/)

EZ A MŰ AZ ÍRÓ HONLAPJÁRÓL, A [HTTP://WWW.VASAROS.COM/ART/BALLAI/](http://www.vasaros.com/art/ballai/) OLDALRÓL SZÁRMAZIK. A SZÖVEG
BÁRMINEMŰ MEGVÁLTOZTATÁSA, VALAMINT KERESKEDELMI CÉLÚ SOKSZOROSÍTÁSA CSAK A SZERZŐ KÜLÖN, ÍRÁSBELI
ENGEDÉLYÉVEL LEHETSÉGES. E-MAIL: [BALLAI@VASAROS.COM](mailto:ballai@vasaros.com)

(P) 2005, BY VASAROS DOT COM

Bejártam a világot. Legtöbbet a Római Birodalomban utazgattam. Idén megfordultam Carnuntumban, Crotonéban, Scolaciumban, Locriban, Paestumban, Pompejiben. Amikor hazatértem, büszke voltam arra, hogy a föld, ahol élek, Európa első szervezett transznacionális államához tartozott. És akkor eszembe jutott, hogy már vagy tíz éve nem voltam Aquincumban. Beültem az automobilba, és elutaztam a magyarországi Rómába. Nem kellett kétezer kilométert megtennem, mint Crotonéig, csak tízet. Forgalmi dugó sem volt. Tizenöt perc alatt odaértem. Miért tartott tíz évig ez a tizenöt perc? Szerkezetében hasonlóan áttekinthető római városról van szó, mint, mondjuk, a krétai Gortys vagy a ciprusi Paphos. Vagy éppen tíz esztendő romváros-járó tapasztalata kellett ahhoz, hogy Aquincumba hazatérve csak belépjek a területre, és már lássam is a szentélyt, a közfürdőt, a forumot, a tűzoltó kollégiumot? De nem csupán a jelenlegi alapfalakat, hanem a települést, képzeletem újjáépítette egykori pompájában. És mindez, a polgárváros, csupán töredéke az egykori teljes Aquincumnak, melynek maradványai óbudaszerte láthatók. A múzeumban azután kiderült, hogy a lakótelep kőrengetegében eldugva vannak olyan római kori emlékek, amelyekről még nem is hallottam. Például a Herkules villáról.

A Meggyfa utcai múzeumőr hölgy érkezésemkor készséggel felpattan, hogy körbevezessen a területen. Megkérdezi, hogy Aquincumból küldtek-e, mert ebben a hónapban én vagyok a harmadik látogató. Figyelmesen kitér az érdekesnek látszó részletekre. A kertben látható sírok közül sikerült azonosítani a negyvenhárom éves tisztét, akit a barátja temetett el. A falak alján húzódó vöröslő sáv – szigetelés. A mozaikokat nem festett, hanem természetes színű kövecskékből rakták ki. Csodálatos, hogy a rómaiak már mi mindent tudtak! Megállunk a mozaik felett, melyről a villa nevét kapta. Herkules a feleségét elrabló Nessos kentaurra emeli íját. Vajon utánunk mi marad ezerhétszáz év múlva? – kérdezi a hölgy.

A múzeum tözsomszedságában egy általános iskola van. Még soha nem hozták át a gyerekeket. Mikor történelem felvételire készítettem fel diákokat, két órát mindig rászántam, hogy megmutassam nekik a Flórián-teret. Az alul- és felüljáró komplexumban megtekinthető a légiótábor déli kapuja, egy átriumos ház részlete, egy fürdő maradványai, valamint egy tekintélyes kőtár. A régi és a modern építészet lám, így ötvözhető, mutattam a gyerekeknek büszkén, a kilencszáznyolvanas évek közepén. Húsz év múlva, a tárlat siralmas képet mutat. A restaurált falak, sőt még a sírkövek egy része is lesprézve, megrongálva. Ma már nem lehetne oda diákokat vinni. Hacsak nem a vandál pusztítás példázatával.

Hol vannak a diákok? – kérdezi mindenki. Miért nem mutatják meg nekik ezt, azt, am azt. Hol vagyunk mi? – kérdezem én, akik megmutatnánk nekik, amit látni érdemes. Ülünk a televízió előtt, és a mexikói szappanoperát nézzük, a *Big Brothert* és a mindenféle aktuálist. Hárommillió koldus országából tízmillió tévé nézőjévé lettünk. Gyermekünk már nem tudja, hogy Arad előtt hol volt Görgey utolsó főhadiszállása, hol fordította meg Károli Gáspár a Bibliát latinból magyarra, vagy – „hol lakott itt Vörösmarty Mihály”. Mert bennünket sem érdekel. Egyáltalán ki az a Görgey, vagy Károli? Aki tudja, szívmeleg érzésekkel érkezik Vámspércsre, vagy Göncre. A gönci városháza - egykori megyeháza - pedig olyan hangulatot áraszt, hogy egyenesen a *Fekete város* vagy a *Lócsei fehér asszony* korába csöppentnek érezheti magát a látogató. Vörösmarty Mihály pedig Kápolnásnyéken élt, és amikor már élni nem tudott, Pest-Budán a Váci utcai Kappel-házban halt meg.

Nem ismerhetjük meg a világot. Nem ismerhetjük meg a hazánkat. Még saját városunkat is alig. De el kell kezdenünk az ismerkedést. Egyik benyomás a másikból fakad, az előzőeket olykor teljesen átfestve. Lassanként mégiscsak kibomlik előttünk egy világ, melyet nem fejt meg soha senki, bármekkora tudós légyen is. Azt, amelyik csak a miénk. Várhegyünk, melyen már a rómaiak is megtelepedtek, és ahol megtalálták Magyarország legszebb Concordia Augusta szobrát. Concordiáét, aki a harmónia és egyetértés istennője! IV. Béla

rendeletére itt vár épült, mely eleinte a Tamássyak birtoka volt, később török kézre jutott, a Rákóczy-szabadságharcban Béri Balog Ádám tartotta a némettel szemben, végül a Habsburg béke kezdetén felrobbantották. De kövei ma is körülvesznek bennünket, hisz belőlük épült a nagykocsmá, a pincehelyi templom, és az Esterházyak miklósvári kastélya.

A rómaiak mindig éberén figyelték, más népek fiai miben jobbak náluk, és értékeiket nem elpusztítani, hanem saját hasznukra igyekeztek fordítani. Annak ellenére, hogy a római történelem hemzseg az ellenkező példáktól, s a legnagyobb tetteket is körülengi a barbárság lehelete. A rómaiak lankadatlan szorgalommal kutatták saját történelmüket, és ápolták hagyományaikat. A hazaszeretet e törekvésben legalább oly megindítóan jelen van, mint a bemutatott vitézi tettekben. Livius legalább akkora nemzeti hős, mint Horatius Cocles. A mi Gárdonyink is felér Dobó Istvánnal. Feltéve, ha elolvastuk az *Egri csillagokat*, és nem dobtuk sutba, mint holmi gyermekkönyvet.

A jelenére csak az lehet büszke, aki a múltat ismeri. Mindaz, ami körülölel bennünket, a mi kultúránk. De csak akkor a miénk, ha tanulmányozzuk. Előbb-utóbb ugyanoda térünk, akár a szomszéd múzeummal kezdjük, a várossal, vagy a világgal. Kezdhethük a rómaiakkal is. A mai – csakúgy a történelmi – Magyarország területének fele az első európai integrációhoz tartozott, melytől a mostanság a hazánkénál sokkal európaibbnak tartott vidékek még elérhetetlen távolságban voltak. Európa visszatért hozzánk. A rómaiak óta először ismét egy olyan rendszerrel, amely – legalábbis nem csupán – szűkebb csoportok érdekeit kívánja másokéra erőltetni, hanem nyitott a sokszínűsége, a nemzeti, etnikai, kisebbségi hagyományokra, és azokat nem lerombolni, de megőrizni kívánja. Bemutatásukra forrásokat biztosít. Ha van mit bemutatni, megőrizni. Ha a szappanopera és a *Való Világ* adása közben eljutottunk a múzeumba és a könyvtárba is. De ha csak az utóbbiakról tájékozódunk, az is elég.

Annexus

Sokan tudják, hogy Titus 70 őszén áttörte Jeruzsálem védőgyűrűjét. Egy hónapig tartó keserves utcai harcok következtek. Végül Titus bevette és földig romboltatta a jeruzsálemi templomot. Josephus Falviustól Katona Józsefig számtalan szerző ecseteli e háború borzalmait, Titus kegyetlenségét. Másokat azonban, így Racine-t és Mozartot a római vezér emberi nagysága ihlette meg.

Titus, ki atyjától, a császárrá kikiáltott Vespasianustól vette át a zsidó háború irányítását, 79-ben megörökölte tőle a trónt is. 79 augusztus 24-én kitört a Vezúv, és maga alá temette Pompeji, Herculaneum és Stabiae városait. Röviddel ezután Rómában három éjjel, három nap borzalmas tűzvész pusztított. A tűz ellobbanása után jött a pestis. Titus császár személyesen szervezte meg a mentési munkálatokat. a károsultaknak és rászorulóknak állami segílyt folyósított. Miután a kiutalt összeg nem bizonyult elegendőnek, áruba bocsátotta palotája műkincseit.

Manapság sok császár van. Ha csak tizedannyit tennének a délkelet-ázsiai katasztrófa áldozataiért, mint Titus, akkor a hajléktalanná vált milliók hamarosan új otthonaikba költözhetnének. De a mai császárok soha nem voltak Róma polgárai, akik tudták, mi a kötelességük a háborúban és a békében!